İBN-ÜL-FURÂDÎ (Abdullah bin Yûsuf Ezdî)

Hadîs, târih, edebiyat, neseb ve Mâlikî mezhebi fıkıh âlimi, şâir. Künyesi Ebü'l-Velîd olup ismi Abdullah bin Muhammed bin Yûsuf bin Nasr'dır. 351 (m. 962) yılında Kurtuba'da doğdu.

Doğum yerine nisbetle Kurtubî denildi. Ezdî ve Endülüsî nisbet edildi. 403 (m. 1012) yılında Kurtuba'nın fethedildiği gün, bir Berberî tarafından şehîd edildi.

Kurtuba'da ilmin zirveye çıktığı bir zamanda doğan Ebü'l-Velîd İbn-ül-Furâdî, yüksek din ilimlerine temel olan din ve âlet (yardımcı) ilimlerini öğrendikten sonra, memleketindeki âlimlerin ilminden istifâde etti. Kayrevan ve Mehdiyye gibi Afrikiyye (Tunus) şehirlerine giderek, meşhûr âlimlerin derslerine iştirâk etti. Mısır ve Mekke tarafına seyahat etti. Gittiği yerlerin âlimlerinden ilim öğrenip hadîs-i şerîf işitti. Kurtuba'da, başta Ebû Abdullah bin Müferric olmak üzere, Ebû Ca'fer bin Avnullah, Halef bin Kâsım Ebû Bekr, Abbâs bin Asba, Ebû Muhammed Abdullah bin Kâsım Sugrâ, Ebû Muhammed bin Esed, Ebû Eyyûb Süleymân bin Hasen, Ebû Ömer bin Abdülbasîr, Ebû Zekeriyyâ, Yahyâ bin Mâlik, Ebû Muhammed bin Harb ve daha birçok âlimden ilim öğrenip rivâyette bulundu. Hac için gittiği Mekke'de; Ebû Ya'kûb, Yûsuf bin Ahmed Mekkî, Ebü'l-Hasen Ali bin Abdullah bin Cehdâm'dan, Mısır'da; Ebû Bekr Ahmed bin Muhammed Bennâ, Ebû Bekr Hatîb, Ebü'l-Feth bin Seybuht, Ebü'l-Hasen bin İsmâil Darrâb'dan, Kayrevan'da; Ebû Muhammed bin Ebî Zeyd Kayrevânî, Ebû Ca'fer Ahmed bin Dahmûn, Ahmed bin Nasr Dâvûdî'den ilim öğrenip hadîs-i şerîf işitti. Çok çalışıp hocalarından duyduklarını yazdı. Yazdıklarını ezberledi. Yüzbinden fazla hadîs-i şerîfi râvîleriyle birlikte ezberden bilirdi. Mâlikî mezhebi fıkıh bilgilerinin inceliklerine vâkıftı, ilim tahsilinden memleketine dönüşünde, Endülüs'ün batısında bir şehir olan Belensiye'ye (Valensiya) kadı ta'yin edildi. Keskin zekâsı, üstün görüşü, geniş bilgisi ve eşsiz gayretiyle, kendisine gelen da'vâları hemen sonuçlandırır, insanların huzûr içinde yaşamalarına çalışırdı. Müslümanlara nasihat eder, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını öğrenip, öğrendiklerine uygun yaşamayanların ebedî saadete kavuşmaktan mahrûm kalacaklarını anlatırdı. İlminin çokluğu, ahlâkının güzelliği ile herkesin hürmet ve sevgisini kazandı. Nasihatleri te'sîr eder, doğru yola da'vetine. İcabet edilirdi. Allahü teâlâdan, kendisine şehidlik nasîb etmesini isterdi. Zamanında Kurtuba'da "Berberî fitnesi" tâbir edilen iç çatışmalar meydana geldi. Kurtuba isyancıların elinden kurtarıldığı gün, evinde bir Berberî tarafından şehîd edildi. Cenâzesi üç gün evinde kaldı. Daha sonra gizlice, Mümerre mezarlığına defnedildi.

Pekçok hadîs-i şerîf rivâyet etti. Birçok; talebe yetiştirdi. Yetiştirmiş olduğu talebeleri arasında; Hâfız Ebû Muhammed Ali bin Ahmed, Ebû Ömer İbni Abdilber Nemrî gibi zamanlarının büyük âlimleri de vardı. Yetiştirmiş olduğu talebeleri yanında birçok kıymetli kitabın da yazarı olan İbn-ül-Furâdî'nin eserlerinin çoğu, şahıslar ve şahısların hayatları hakkındadır. Bunlardan en meşhûru "Târih-i Endülüs" adlı eseridir. Bu eserde, Endülüs âlimlerini, muhaddislerini, fakîhlerini, evliyâlarını anlatmaktadır. "Riyâd-ün-nüfûs-ün-nakiyye fî ulemâ ve meşâyıh-ı Afrikiyye" adlı eserinde de Tunus ulemâsını anlatır, "Kitâb-ün-fi müştebeh-in-nisbe"de ise, benzer nisbetleri biribirinden ayırmaktadır. "Kitâb fil-mu'telif vel-muhtelif" de bir başka eseridir. Bunlardan ayrı olarak pekçok şiirleri vardır.

> İbn-ül-Furâdî, kendisi anlatır: "Hac için Mekke-i mükerremeye gittiğim zaman, Kâ'be'yi muazzamanın örtüsünü öpüp, Allahü teâlâdan bana şehidlik nasîb etmesini diledim. Oradan ayrılınca, öldürülmek korkusu içimi kapladı. Söylediklerimden pişmanlık duydum. Geri dönüp, Allahü teâlâdan dînine hizmet etmem için uzun ömür vermesini ve sonunda şehidlik nasîb etmesini istedim!" Bu hâdiseden sonra uzun bir zaman geçti. Endülüs'te uzun zaman kadılık yaptı. Kurtuba'nın âsîlerin elinden kurtarıldığı gün şehîd edildi. Talebelerinden Ebû Muhammed Ali bin Ahmed'e, onu ölüler arasında gören bir kimse şöyle anlattı: İbn-ül-Furâdî, yaralı bir hâlde, zor duyulur bir sesle Resûlullahın (aleyhisselâm) "Allah yolunda yaralanan bir kimse, kıyâmet gününde yaralarından kan akarak, rengi kan rengi, kokusu misk kokusu olduğu hâlde gelir. Allahü teâlâ kendi yolunda yaralananları en iyi bilendir" buyurduğunu söylüyordu.

Kâdı Ebü'l-Velîd İbn-ül-Furâdî, Ahmed bin Hanbel hazretlerinden kendisine gelen haberleri şöyle anlatır: Halîfe Mu'tasım, yanında bulunan Ahmed bin Hanbel'den İbn-i Ebî Duâd'a birşeyler söyleyip, nasihat etmesini istedi. O da; "Herhangi bir âlimin kapısında (ilim tahsil etmek için geldiğini) görmediğim bir kişiye ben ne söyliyeyim" buyurdu. Bir başka defa da, Ahmed bin Hanbel hazretleri: "İnsanlar, ancak bize falan rivâyet etti. Filân haber verdi diyerek nakilde

bulunanlardır. Böyle yapmayıp da, kendileri uyduranlarda hayır yoktur” buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Ed-Dîbâc-ül-müzehheb sh. 143

2) El-Bidâye ven-nihâye cild-11, sh. 351

3) Tezkiret-ül-huffâz, cild-3, sh. 1076

4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 168

5) Mu’cem-ül-müellifîn, cild-6, sh. 145

6) Kitâb-üs-sıla sh. 246